

Entre la devoció i l'interès polític

La conservació del patrimoni continua sent una de les assignatures pendents de l'administració valenciana. I el llegat religiós, el més prolífic i valuós, en pateix les conseqüències, no tant per l'escassa dotació pressupostària com per una política d'actuacions arbitràries i per la manca d'una intervenció amb visió de futur que aposte més per la divulgació i per la restauració i menys per la rendibilitat política.

El patrimoni religiós valencià és sense dubte el més ric i abundant de tot el llegat historicoartístic del país. No debades, el conjunt dels béns mobles —escultures, pintures orfebreria i tota mena d'objectes d'art— i dels béns immobles —esglésies, convents, monestirs, ermites— signifiquen avui dia més del 80% del patrimoni valencià. Tot i que el pas del temps ha afectat una part important d'aquesta herència —inclosos els conflictes bèl·lics, que han provocat la desaparició de nombroses obres d'art i d'edificis sencers—, la progressiva conscienciació de la societat i l'estudi acurat del llegat religiós han posat de relleu la importància de conservar aquests béns i ha propiciat en els darrers anys una major implicació en la preservació del patrimoni.

Com a resultat, molts monuments religiosos, així com una gran quantitat d'obres d'art i objectes litúrgics, han estat restaurats. Però encara són molts els monuments que corren perill d'enfonçar-se i moltes les esglésies que necessiten una intervenció urgent. (Algunes xifres apunten que el 90% de les ermites, parròquies i convents del País Valencià estan sense catalogar i no tenen cap mena de protecció jurídica.)

La solució, però, no es presenta fàcil. El conflicte d'interessos entre l'Església —propietària de bona part d'aquests béns— i l'administració, les reticències en l'exhibició dels monuments per manca de seguretat, la reducció constant dels pressupostos destinats a mantenir aquest llegat i la consolidació d'una política cultural absolutament abocada als grans esdeveniments i a la rendibilitat electoral condemnen massa sovint la conservació del patrimoni a la

mala gestió i, en algunes ocasions, també a l'oblit.

Ni tan sols la llei de patrimoni cultural valencià ha servit per establir una planificació amb visió de futur que permeta actuar de manera global sobre el conjunt del patrimoni religiós. El text, que va entrar en vigència al juny del 1998, estableix que l'Església, com a titular d'una part important dels béns que integren el patrimoni cultural valencià, vetllarà per la seua protecció, conservació i divulgació i que col·laborarà amb les administracions públiques competents per al compliment de la llei.

Així mateix, la llei planteja la possibilitat que la Generalitat establezca mitjans de col·laboració amb l'Església per desenvolupar plans d'intervenció conjunta que "asseguren la protecció més eficaç del patrimoni cultural de titularitat eclesiàstica". Però el funcionament de la comissió mixta Església-Generalitat creada a partir d'aquests acords —en carregada de vetllar pel compliment de la llei i responsable d'establir les prioritats en les intervencions— no ha estat precisament el més adequat.

"El cas valencià no sembla que siga el millor exemple en la relació entre les dues institucions", assenyalava Amadeo Serra, professor d'història de l'art de la Universitat de València. "Tot i que l'Església sempre ha mirat amb més bons ulls un govern de dretes que d'esquerres —afegeix—, això no ha implicat realment una millora en la conservació del patrimoni." Per a Vicent Alvarez, encarregat de qüestions de patrimoni dins del Consell Valencià de Cultura (CVC), "el desacord és permanent". "D'alguna manera —assenyalava Alvarez— l'Església considera que el patrimoni és seu i que té

una finalitat fonamentalment religiosa. La resta, la part cultural, és complementària." En aquest sentit, Jaime Sancho, president de la comissió diocesana del patrimoni historicoartístic i encarregat de l'arquebisbat de València per a temes de patrimoni, reconeix aquesta diversitat de conceptes; "Per a l'Església, el nostre és un patrimoni sagrat, és a dir, que té un valor en si mateix religiós. I hem de tenir en compte que ha estat precisament això el que l'ha protegit al pas dels segles. I si no, pensem què ha passat amb els monuments de caràcter civil o militar, com els palaus, els castells o les muralles. Doncs que la gran majoria han desaparegut."

Pocs diners per repartir. Però si la confrontació d'interessos entre l'Església—com a propietària— i l'administració—com a responsable de la conservació del patrimoni— dificulten en moltes ocasions les actuacions, les partides econòmiques que les dues institucions destinen a preservar els monuments tampoc no faciliten la tasca. "L'Església—explica el professor Serra— n'és la propietària i, per tant, ha de donar el seu permís en moltes intervencions. Però al mateix temps no té els mitjans econòmics suficients per fer-se'n càrrec."

L'Església, per la seua banda, assegura que assumeix la major part de les despeses. "La diòcesi de València—assegura Jaime Sancho— inverteix cada any gairebé 60 milions d'euros, que s'obtenen principalment dels donatius directes de la gent. [...] L'administració aporta un percentatge molt mínim."

No debades, la Direcció General de Patrimoni—amb la qual aquest setmanari ha intentat posar-se en contacte sense obtenir cap resposta— continua sent una de les àrees més desatenses econòmicament pel Govern valencià, un fet que ha estat durament criticat en la memòria corresponent al 2001 que el Consell Valencià de Cultura ha enviat a les Corts. De moment, l'avantprojecte de pressupostos per al 2003 preveu una reducció de més d'un terç respecte de l'any passat en les inversions destinades a la recuperació d'edificis historicoartístics. Així, la dotació assignada a Patrimoni seria d'uns 6 milions d'euros.

Imatge del monestir de la Trinitat de València, un dels monuments més emblemàtics de la ciutat. Habitat per monges clarisses en règim de clausura, el monestir, llevat de l'església, està tancat al públic, tot i que cada vegada són més les veus que reclamen l'obertura de les estances. Les religioses estan disposades a cedir, sempre que s'estableisca un règim de vigilància. L'administració valenciana, doncs, haurà d'assumir el repte de fer visitable el monestir.

RAFA GIL

De moment, però, només s'han concretat tres milions d'euros per a cinc intervencions: la torre Carabona de Borriana i les esglésies de la Vall d'Alba (Plana Alta), Albaida, Vistabella (Alcalatén) i Santa Caterina de València. Curiosament, tot i que el Govern valencià només ha assignat un 4,7% del pressupost per a intervencions directes en patrimoni a les comarques de Castelló, el 60% d'aquest pressupost es destinarà a remodelar l'església de recent construcció de la Vall d'Alba. Mentrestant, l'església de l'Assumpció de Traiguera (Baix Maestrat) ha hagut de tancar les portes fa poc més de tres setmanes pel risc d'enfonsament del sostre, tot i que, segons el rector de la parròquia, Juanjo Roca, la Conselleria ja ha iniciat els tràmits per a estudiar el problema.

Interessos polítics. El cas de la Vall d'Alba, que ha alçat en peu de guerra tota la comarca no tant per les adjudicacions de Patrimoni com per la gran quantitat d'inversions que el municipi ha rebut en els darrers anys del Govern valencià i de la Diputació de Castelló—no debades, el seu alcalde és vicepresident primer de la corporació provincial—, és només un exemple de l'actuació de l'administració valenciana basada en els interessos polítics.

"Es nota massa que les intervencions són de caràcter polític més que no científic", assenyala Daniel Benito, professor d'història de l'art de la Universitat de València i un dels millors especialistes en el patrimoni religiós valencià. "Es gasten grans quantitats de diners en una sola intervenció—explica Benito—,

A l'esquerra, l'església de Sant Carles Borromeu, en ple centre de València. L'edifici està en ruïnes, tot i que l'arquebisbat de València assegura que es restaurarà per acollir una de les facultats de la futura Universitat Catòlica. A dalt, el monestir de Sant Jeroni de Cotalba. El monument està tancat al públic però una plataforma creada recentment n'exigeix la restauració i l'obertura. A sota, a l'esquerra, una escultura de la Pietat del segle XIV, que es troba al monestir de la Trinitat, i, al costat, detall del presbiteri del mateix convent.

RAFA GIL / MATEO GAMON

es fan moltes actuacions arbitràries que només depenen de la foto de l'endemà i, mentrestant, hi ha moltes zones que continuen desprotegides." "És cert –afegeix– que s'han fet intervencions caríssimes, però el fruit és molt limitat perquè l'objectiu sempre és la rendibilitat política."

Llums i ombres de les imatges.

Una de les inversions més importants en patrimoni religiós que han realitzat conjuntament la Direcció General de Patrimoni i l'Església ha estat l'exposició "La llum de les imatges", un projecte itinerant que ha anat restaurant i mostrant el bo i millor de l'art religiós valencià i que de moment s'ha pogut visitar a les seus de València i de Sagorbo. La pròxima serà a Oriola i, possiblement, amb vista al 2004, arribarà a les comarques del nord que formen part

de la diòcesi de Tortosa. Això sí, les restauracions i les inversions només afectaran els municipis valencians de la demarcació eclesiàstica. El projecte de "La llum de les imatges" ha estat valorat per l'exhibició i per la restauració del patrimoni religiós, però ha rebut nombroses crítiques per centralitzar les actuacions en zones molt determinades.

Per al professor Serra, "el patrimoni religiós no necessita tant una despesa econòmica extraordinària sinó que es dediquen quantitats més menudes als treballs més urgents, sempre amb un criteri científic i tècnic". "I sobretot –afegeix Serra respecte a una de les qüestions més polèmiques– el que necessita el patrimoni és difusió. No pot ser que vagés a visitar una església, siga d'un poble o d'una ciutat, i estiga tancada."

De fet, l'exhibició del patrimoni religiós és també un dels punts que més preocupa la mateixa Església, que reconeix que una de les grans mancances del patrimoni religiós és precisament l'accessibilitat. "Nosaltres –assegura Jaime Sancho– no tenim cap inconvenient a tenir obertes les esglésies, però hi ha un problema de seguretat que l'Església no pot assumir." "Abans –afegeix– tot estava obert, però avui dia ens furten fins i tot les floreretes." Per això, l'Església proposa que siguem els que es beneficiem de les visites dels turistes –és a dir, els ajuntaments i els comerciants– els que financen un sistema de vigilància. De moment, però, l'acord és difícil, per no dir impensable, i ara per ara són els mateixos capellans –els més conscienciats– els que s'encarreguen de mostrar els monuments als turistes."

Un monestir per a tots. Un dels debats que s'ha encetat a València en aquest sentit són les visites al monestir de la Trinitat, un dels monuments més emblemàtics de la ciutat de València, per ser el lloc on hi ha soterrada la reina Maria –esposa d'Alfons el Magnànim– i on sor Isabel de Villena va escriure la seua *Vita Christi*. Habitat per monges clarisses en règim de clausura, és el conjunt monàstic de la ciutat més antic que encara conserva el seu ús inicial. Llevat de l'església, avui dia les seues estances no es poden visitar. “La comunitat –explica el professor Daniel Benito, un dels millors coneixedors de la història del monestir– està disposada a obrir les portes, però no ho pot fer sense disposar de personal de vigilància.”

Precisament amb l'objectiu d'instar l'Ajuntament de València a arribar a un acord amb la comunitat, el grup municipal socialista ha presentat una moció a la comissió de cultura. “No té sentit –assenyala Juan Soto, responsable de cultura del PSPV a l'Ajuntament– que no es puga visitar un monument de la importància de la Trinitat. La Regidoria de Cultura hauria d'arribar a un acord amb les religioses per fer el convent visitable, no solament com un element més de promoció turística, sinó per donar a conèixer el nostre patrimoni.”

No debades, establir convenis o acords entre l'Església o els ordes religiosos amb les administracions locals o també amb empreses privades i universitats es presenta com la millor solució tant per a preservar la conservació dels monuments com per a facilitar-ne l'exhibició. “Els canvis, però –assegura el professor Benito–, no vindran de dalt, sinó que hauran de sorgir del si de la mateixa societat.” De fet, algunes accions socials ja han donat fruits, com la recent reivindicació de l'obertura del monestir de Sant Jeroni de Cotalba, a la Safor, o la suspensió, al final del 1999, de l'enderrocament de l'església de Genovés, del segle XVIII. Potser d'aquesta manera es podria evitar la repetició de barbaritats com la demolició, l'abril del 2001, del convent de Sant Francesc de Vinaròs.

Rosanna Melià

Homenatge a Joan Fuster

MIQUEL GIL
MANOLO MIRALLES I
VICENT TORRENT (al Tall)
CARBONET
OBRINT PAS
EL BORG
SIGNATURES DE LA GUÀRDIA
CANT PESTIU
ALVARA
LA VIDA I ALTRES DOUÇAINES
ORFEO SUÏÇA
CENTRAL UNIO MUSICAL DE SUÏÇA
RODAMONS TÈXTE
LA MUFERRANGA
FRANCESC DE P. BURGHERA
JAUME BÉREZ MONTANER
JOSEP M. MUÑOZ I PUJOL
TONI MESTRE
PÀU ESTEBE
CONRAD MARQUES

Winnipeg, no conditiusuak
Mechowraman Multimishu
Direcció:
Maurici Abadís

dia 23,
novembre de 2002
dissabte
a les 22.30
Centre Cultural
Bernat i Baldoví

LA SALA

AJUNTAMENT DE SUECA
Regidoria de Cultura

